

Mappe 8	6.10.
Ekspl.	
Arg. 1943	
O. V.	
Jfr.	

BUDSTIKKEN

ENHEDSKOMMUNIKASJONEN

6. oktober 1943.

VÅR LINJE.

Vi nærmer oss nå den siste og avgjørende fase i storkrigen. Det er enda umulig å spå noe om når krigen kan være slutt, og den tiden vi har igjen kan bli tung og vanskelig. Men det er viktig at vi har klart for oss at vi også i denne siste fasen må sette inn alle våre krefter for å holde fronten fast og vår linje rett, slik at vi står samlet og sterke til å ta opp fredens mange oppgaver og problemer med samme kampmot og energi som vi har vist i vår strid mot okkupasjonsmakten.

Mange begynner kanskje å gå trett etter alle påkjenningsene i disse årene og mener at de nu kan tillate seg å gå på skjord med samvittigheten "Fordi krigen allikevel er slutt om noen måneder".

Andre mener i uoverveist optimisme at tiden nå er inne til å gå inn i nye kampmetoder som ikke har noe grunnlag i de faktiske forhold i vårt land.

Vår sterke ligger imidlertid i at fronten er savlet om en bestemt linje og nå som før er det vår første oppgave å fortsette den passive motstand på alle områder i henhold til de paroler som er gitt. Den viktigste av disse parolene er fremdeles å nekte å delta i "den nasjonale arbeidsinnsats", som betyr kamuflert mobilisering av den norske befolkning til arbeid på tyske befestninger og militæranlegg, og effektiv sabotering av den planlagte "rasjonalisering" av næringslivet.

"NORGES HANDELSFORBUND"

Som bekjent har landets håndverkere, ennå for den enkelte håndverker er blitt avkrevet kontingent, sagt klart fra om at de ikke vil betale kontingent til Norges Håndverkerforbund.

Nå er spørsmålet blitt aktuelt for handelsstanden, idet der i disse dager er sendt ut et rundskriv fra Norges Handelsforbund med knov om kontingent fra alle dotaljister, grossister og agenter, beregnet etter nærmere angitte satser av bruttoomsætningen, for agenter vedkommende av bokført provisjon. Det sier seg selv at handelsstandens medlemmer ikke som en må nekte å betale denne kontingent. Det dreier seg her om en nazistisk ledet organisasjon, hvor ledelsen er innsatt av de nærværende myndigheter uten å være valgt av medlemmene. Denne organisasjonens arbeid, som skjer dels til framme av tyske krav om "nasjonal" arbeidsinnsats, dels til framme av rent nazistiske formål, sökes nå finansiert ved innkreving av kontingent fra alle handlende i hele landet. Dette til trost for at medlemskapet er knyttet påtvunget dem mot deres vilje. Det er karakteristisk for det engasjement og det pengebruk som den nazistiske organisasjoner har, at den kontingent som nå avkrypes handelsstandens medlemmer, dreier seg om meget betydelige beløp, som for den enkelte regelmessig vil vere det mangedobbelte av hva han betalte til sin gamle organisasjon.

Parolen er klar: INGEN MÅ BETALE KONTINGENT TIL NORGES HANDELSFORBUND. Det samme gjelder selv sagt de øvrige nazistiske ledede foreninger eller forbund som spørsmålet måtte bli aktuelt for.

SANGEN TIL LIVET UNDER BOYKOTT!

Den nye norske filmen som nazisten Leif Sinding i disse dager har sendt.

-2-

NS ARKIVET SOM BLE STJÅLET I ÅLESUND.

Norske patrioter har gjort arbeid i Kretskontoret for NS i Ålesund og tatt med seg arkivet med dokumenter fra 1940 til august 1943. Vi skal i dette og følgende nummer gjengi noen godkiter fra dette arkivet som viser hva slags folk som utgjør vårt "statsbærende" forræderparti og hvilke vanskeltigheter de har å kjempe med.

Jon Ryste skriver 4/2/41 til Kretskontoret:

"Tillader mig hermed tilskrive Dem og bøde om etterfølgende spørsmål.
Men høre så meget. Vet ikke vad som er sant. No var det sagt, at der
skal tilsettes "Gauleiter" i hver kommune, og dermed også i Ørsta.
Tenker så på om sådan job kunde passe mig. - Beder derfor om å si, om
du en tilfeldige oppgi bestingelser. - Etter som du står her, vil ingen
være Ordfører. Vis de er tilfelde, kan jeg anbefale student Anders Ryste,
adrs. Valdener Tunesgt. 64, Oslo. Med høyestelse ..."

Ola K. Lovoll i Ytterdal klagar sin mad i brev av 19/4-41:

"... det er ikke greit å være tilhenger av Nasjonal Samling i disse
dager. I alle fall ikke når man skal bekjempe det avonlyst som joi har
gjort i over 1 år. Det er til sine tider joi fristet til å gi op.
Joi vet ikke om her nogen som er medlem av Nasjonal Samling i Ytterdal.
I alle fall så blir jeg som regel alene når vi kommer inn på det nye
som heldes på øya i Norge idag. Men joi er glad for at det gamle og
usik rammer som det gjør mi om dagene."

Carl J. Hagen i Halden har det litt lettere så lett. Han skriver
10/3-42:

"Jeg fulgte oppfordringen om at forsøke et få folk til radion både den
20 januar og 1 februar, jeg gikk personlig rundt foruten at jeg telefoner
til slike som hevdte telefon! Resultatet var: Fredag 20 kom 1 - en - mann,
han saitt hos meg en liten stund så gikk han, når jeg fikk rede på at Stats-
akten og utsendingen skulle foregå sendeg så satte jeg meg, på trods av
det dårlige resultat fredag, i bevegelse for å få samlet tilhørere sön-
dag, resultate var, her kom en mann - ikke den samme som var hos mig
fredag. Som jeg her sakt tidligere så anser jeg stillingen her slik:
Avverteres ikke som N.S.-møte kommer ganske sikkert ikke mange hvis der
i døtskapet kommer nogen, det måtte være en legeprosten eller en som talte
om jordbruksvørsmål og så fikket N.S. propaganda.
Her er så hårdkokte jøssinger at naken forbipøntlig ikke kan ovniss
andres steder i landet."

En en næstum i tvil om Alfred Vebliwagnes i Ålesund driver gjen eller om
han er alvorlig når han den 14/1-41 skriver til fylkesmannen:

"Da jeg er innvalgt som medlem av Flerunds byråd og det er umulig for me

å møte i denne forsamling, skal jeg møden for framkomme med grunnen for

min røktelese.

"... men i flere år lidd av dårlig forståelse, som bewirker en sterk gass
dampolst i maven med periodisk hodepine. Det er derfor vansklig for meg
å holde meg i ro, og må være i stedig bevegelse for å gi mine følelser
luft, enten oppad eller nedad, og dette er til stor sjikane for meg per-
sonlig som den jeg skal være sunn og...."

Den nye tids vikinger har ikke lytt til å dra i austervog. Fylkesfører
Astrup skriver til kretsførerne den 30/1-43:

"Det viser seg at hun er født av folk som har valgt seg til Legionen
og som er innsatt til læsundersøkelse er møtt fram ..."

Jeg oversender vedlagt kopier av nye innkallingsordrer fra SS Førersatz-
Kommandos Norwayen for Dersa krets, og ber Dem på det innstendigste å
sørge for at ordrene no blir etterfulgt...."

oppsmalet om Finlands stilling er blitt ytterligere aktualisert ved
begivenhetene i Italia og den tyske retrøtt på Østfronten. Det ble en
vise politisk kriso i sommer som bl.a. førte til et riksdagen for første
gang siden krigen begyndte fikk ta opp regjeringens utenrikspolitikk
til debatt. Debatten var hemmelig og det ble bare opplyst at regjeringen
haade fått full dechage. Men fredsdiskusjonen fortsatte både i finsk og
svensk presse og den har om ikke annet resultert i at det har utkrySTALL-
ISERT seg visse synsmåter som synes å være fremherskende i alle lag av
folket, nemlig for det første at Finland bør ha fred, men bare en fred
som garanterer landets selvstendighet og frihet, og hvis Moskva vil tilby
en slik fred, vil Finland mere enn gjerno få en slutt på krigen. Det
synes videre å herske enighet om at Finland uforkyldt ble trukket med i
krigen i juni 1941 og at denne krigen bare er en fortsettelse av vint-
krigen 1939/40. Finlands krig betraktes dessuten som en slags spåsat-
krig, uavhengig av stortrøskjolen, og gjelder for Finland bare dets egen
"rettferdige sak". Dette mistet betyr da formodentlig grunnen til 1939,
ekjent det aldri er blitt uttrykkelig presistert hvilke fredshetingds-
mål man tenkte seg å akseptere. I midten av september offentliggjorde
United Press' korrespondent en sensasjonell erklæring som skrev seg fra
"mynt autoritativt" hold. Den var avfattet i fire punkter og gikk ut
på at Finland bør ha fred, men ikke betingelsesløs kapitulasjon, at Fin-
land beklaat det utilfredsstillende forhold til USA, men er klar over at
dette skyldes at Finland og Tyskland "råkar vara i strid på samme sida".
Fidem, at det finske folket ikke føler seg i krig mod Storbritannia, bare
med Sovjetunionen, og at Finland vil gå inn for nordisk samarboid etter
krigen, til og med i så høy grad at de fire nordiske land skulle forene
seg til én stat, og tilslutt at Finland med hensyn til forsyninger kan
kjøre seg tilfredsstillende minst ett år. Det sivet senere ut - og ble
bekreftet offisielt - at det var selvvest statsministeren som var kilden
til denne erklæringen, som i størstedelen av den finske pressen ble hilst
på med forstående ord om Finlands utenrikspolitiske holdning. Den 24. sept
heldt finansminister Tanner - den sterke mann innen det sosialdemokratiske
parti - en tale hvor han liksom statsministeren festslå at Finland ville
ha fred, men bare hvis den sikrer landet trygghet i fremtiden. Den største
takkskålningen, sa Tanner, var motstandens sminketige trusshot. Han op-
fordret til at man nu skulle avlyse all offentlig diskusjon om fredssper-
smalet, fordi man dermed bare gav motstanderen inntrykk av svakhet.

Dagen etter Tanners tale kom meldingen om at den røde armé hadde inntatt
Strelensk og siden har russene ryktet et godt stykke inn i Hviderussland
og målt fram til Dnjeprfljen.

En storleie tro det var i Finlands interesse å trække seg ut av krigen før
situasjonen for alvor blir skutt oppå på nordfronten. Men så lenge diskus-
sjonen føres på samme grunnlag og med samme utgangspunkter som nu, er det
litet chance til at den kan føre til praktiske resultater. Teorien om
Finlands "separatkrig" er uholdbar i praksis, selvom den riktignok har den
teoriol at adgangen til separatism derved holdes åpen. Det har med dette
vellyrt kritisk kritisert i Moskva at USA opprettet dermed forbindelse med en stat
som fører aktiv krig mot de allierte. At forbindelsen opprettet holdes
skyldes vel først og fremst til den amerikanske opinion og for en del
det at man i det lengste ville holde muligheten for meglring åpen for finn-
ene. Men etterat Finland som svar på et amerikansk neplingstilbud i vår
sendte sin utenrikssminister til Berlin for å spørre om lov, er denne mulig-
heth bortfalt. Den eneste mulighet er nu å henvende seg direkte til Moskva.
At Finlands venner i Norge håper at denne mulighet må bli benyttet for
de engelske armeene å henvende sin oppmerksomhet på fronten i nærmest

-4-

skulle være innlysende at det ville være en utvilsom Fordel for Finland å få sin frentid avgjort ved forhandlingsbordet heller enn på slagmarken.

DEN ENGELSKE FAGFORNINGSKONGRESS

har antatt en resolusjon som krever full avstraffelse av tyske krigsfrytere. Det het opprinnelig i resolusjonen at "det tyske folk kan ikke unndra seg ansvaret for å ha satt krigen i gang og for den tyske arméens forbrytelser", men etter en ganske luftig debatt vedtek kongressen et ondringsforslag som gjør nazistene og ikke det tyske folk ansvarlig for krigsfrytelsene. Resolusjonen gir videre uttrykk for den oppfatning at de forenede nasjonene må holde Tyskland okkupert en lang tid etter krigen slutt, inntil det tyske folk er avrustet og har lært å tilpasse seg til demokratisk styre og er modent til samarbeide med Europas andre frie nasjoner.

FRI TYSK NASJONALKOMITÉ I MOSKVA.

I Moskva er det dannet en fri tysk nasjonalkomite bestående écls av flyktninger, dels av krigsfanger. Nylig har også to generaler fra Stalins side sluttet seg til komiteen og sendt ut et opprop til de tyske soldater på fronten om å gjøre slutt på Hitlers krig. Også i London er det nu blitt dannet en tysk nasjonalkomite, som imidlertid ikke har fått noen som helst offisiell anerkjennelse. Medlemmene er hentet fra forskjellige politiske leire, men komiteen betraktes allikevel som vesentlig kommunistisk anstrengt.

AMBASSADØR-UTSKIFTNINGER.

Litvinov er kalt tilbake fra Washington - det skjedde, formodentlig med hensikt, samtidig med Quebeckonferansen. Tidligere er som bekjent Maiksy blitt kalt tilbake til Moskva for å tre inn i stillingen som visestyrkeminister. Hensikten med tilbakemallestene ~~er~~ står muligens i forbindelse med det forestående møte mellom USA's, Storbritannia og Russlands utenrikssministre.

Nu er også den amerikanske ambassadøren i Moskva, Standley, blitt byttet ut med lånco- og leielevsministreren Harriman.

I USA er dessuten visestyrkeminister Sumner Welles gått av og er erstattet med Edward Stettinius, som også kommer fra lånco- og leielevsministrasjonen.

STILLINGEN PÅ DODEKANESERNE

(eller Tolvøyene) i det Egeariske Hav har vært nokså uklar. Imidlertid synes det nu å være på detrene at de tre nordligeøyene Samos, Leros og Kos liksom den sydlige Castelrosso, er besatt av engelskmennene, mens hovedøya Rhodos er på tyske hender. På Samos ble 2000 fascisttropper avvevet, mens 8000 avla ny troskapsd til kongen. På Leros fikk alle de italienske troppene beholdt sine våpen og står nu beredt til å forsvare øya sammen med engelskmennene. Alleøyene fallt i engelskmennenes hender uten kamp. På Rhodos regner man at det befinner seg en styrke på 4-7000 tyskere og et fåtall fascistsympatiserende italienere.

PARTISANENE I JUGOSLAVIA

har i de siste 6 mnd. gjennomgått en grundig utdannelse og reorganisasjon som for største delen har foregått under ledelse av engelske officerer. Partisanenes leder er "Tito" - et pseudonym som dekker en kjent kroatisk flyktning som under kong Alexanders diktaturar hadde i Paris. Partisanarmeen som ialt berørgnes til nesten 200 000 mann, opererer vesentlig i Syd-Dalmatia og Bosnia. En annen sterk avdeling står nord, syd og vest for Zagreb, altså midt i Kroatia. Dessuten befinner det seg en mindre avdeling på ca. 20 000 mann på grensen mellom Bosnia og Montenegro. Ved siden av partisanarmeen opererer Michailovitsj' arme i fjellene i Syd-Serbia og i det nordøstlige hjørnet av Montenegro. Denne armen er i det

stato kros redusert fra 100 000 til 30 000 mann, idet en stor del av troppene er gått over til Tito som en følge av den herskende mistro til Michnilovitsj' storserbiske politikk. Partisanarmeen er på den annen side ikke å betrakte som en Moskvakontrollert kommunistarmé, slik som det har vært hevdet. Partisanene har samlet seg om en rent demokratisk, anti-nazistisk linje med det felles mål å drive tyskerne ut av landet.

Det er ennu ikke på det røne hvor store styrker av de italienske Balkan-divisjoner som har sluttet seg til partisanene, men en regner ca 50-60 000 mann og hertil kommer store mengder av våpen og ammunisjon og til og med tanks, som er falt i partisanenes hender.

Den viktigste faktoren oppgave partisanene har satt seg i forbindelse med den nye strategiske situasjon etter de allierte invasjon av Italia, er å vinne kontroll over den dalmatiske kyst hvor en kan vente at de allierte vil gå i land. De holder havnebyen Split (Spolato) og tross kraftige tyske motangrep frendeles også Suchak ved grensen til Italia. Dessuten behersker partisanene en rekke øyer utenfor den dalmatiske kyst, hvor de nu er i ferd med å lage nye flyplasser som kan tjene som baser for allierte jagere ved en eventuell landgang i Jugoslavia.

SVENSKENE NEKTER TRANSITT AV BENZIN OG OLJE.

Efterat transittton av krigsmateriell og permittenter ble opphevret etter avtale med tyskerne i august, har det fremdeles gått tog med alminnelig gods både over Kornsjø og over hesteskoruten i nord. Til dette alminnelige gods har vært regnet også bensin og olje. Nu har svenskene imidlertid opphevret transittton også for denne art av krigsmateriell.

DEN TYSKE RETTET I ØST.

Den 5. juli satte tyskerne i gang sin lange ventede "sommeroffensiv". Den rettet seg bare mot et enkelt avsnitt av fronten og målet var å eliminere det russiske fronspringet ved Kursk. Senere er det dog blitt hevdet fra tysk side at denne offensiven utselukkende ble satt i gang for å bringe uorden i russernes offensivplaner. Initiativet gikk imidlertid snart over på russernes hender og styrken i den russiske motoffensiv tvang tyskerne til en omfattende retrett langs hele fronten. Store deler av Ukraina, en rekke viktige byer og fremfor alt industriområdene i Donetsbassinet er igjen på russiske hender - og denne gang for godt. Gjenoppbygningen er allerede i full gang og i Charkow er til og med gjennomreisningen av skoler og privathus i full sving. Tilbaketoget er i tysk propaganda blitt overskrivet i mange innviklede ordelag som "elastisk krigføring", "dynamisk retrett" etc.etc., og det faktum at tyskerne har rørtmet viktige stillinger uten å være på opp kamp blir utlagt som genial strategisk taktikk. At de tyske forbindelseslinjer måtte forkortes var utvilsomt en tvingende nødvendighet også på grunn av ødeleggelsjer og slitesje av kommunikasjonsmateriellet.

Fronten går nu langs Dnjepr fra Vitebsk over Orsa, Mogilow, Gomel, Kiev til Dnjepropetrowsk og Saporzjo. Her ser det ut til at tyskerne akter å oppby motstand. De har satt inn reserver og vil formodentlig gjøre sitt ytterste for å holde denne linjen til vinteren setter inn og det kan bli en pause i operasjonene. Skulle ~~USA~~ bryte igjennom ved linjen Gomel-Vitebsk, vil dette bety en alvorlig trusel mot forbindelsen mellom de tyske nord- og sydarmeer. Øst for Gomel strekker seg et vidstrakt sumpland - Pripetskjempene - med få og dårlige nord-syd forbindelser som utgjør et lett og fristende mål for partisanenes virksomhet. Det er verdt å huske på i denne forbindelsen at den gamle polske grensen går bare ca. 20 mil vest for russernes nuværende stillinger - rett vest for Minsk, øst for Pinsk, Rowne og Tarnopol.

Det er sannsynlig at målet for russernes sommeroffensiv har vært nettop linjen langs Dnjepr som de nu har nådd. Den kommende vinteroffensiv vil

te slike på gjennomreising av resten av Ukraina. Blir tyskerne drovet tilbake fra Dnjeprlinjen har de ingen naturlig forsverslinje for Karpatene. Førstredentlig vil russene da også snidig rette et stort mot tyskerne i Leningradavsnittet, hvor tyskerne fremdeles står noen kilometer fra Leningrad og bombarderer byen ned grenseler uten håp om å kunne innta den. Når så den annen front i vest førstredentlig en gang til næste år blir åpnet, blir det jo spennende hvor sen man først til Berlin.

UNIVERSITET I ELDEN PÅ NY.

Nazistene har i gjengang gjort et framstilt mot Universitetet og har først langt innført et nytt reglement som vil endre grunnlaget for opptaking av studenter, idet rektor, som skal avgjøre hvilke studenter som skal opptas, også skal "ta hensyn til andre ting som han under de forhåndenværende omstendigheter finner må veie ved uttakingen av studenter". Universitetet har klart sagt fra at det ikke kan godta et slikt reglement. I et skriv som ble vedtatt av komiteen fra samtlige 6 fakulteter, heter det bl.a.: "Universitetet må ha reglementsmessig sikkerhet for at opptaking av studenter bare kan finne sted etter saklige hensyn godkjent av fakultetene, etter samme retningsslinjer som tidligere. Departementet må ellers ta den ufravikelige konsekvens av - i strid med forutsetningene for universitetslærernes hele virke - å gjøre Universitetet til en institusjon med vesentlig annen karakter enn det hittil har hatt. Det må gi avkall på å bruke de universitetslærere som føler seg savvittighetsforpliktet overfor en oppfatning av universitetsgjerningen som er uforenlig med de prinsipper det nye reglement bygger på."

JØDEFORFOLGELSER I DANMARK.

Tyskerne har nå satt i gang jødeforfølgelser i Danmark etter samme linjer som her i Norge. I den anledning har den svenske regjering protestert i Berlin og samtidig erklært seg villig til å ta imot alle jøder som vil søke tilflukt i Sverige.

Tyskerne har fremdeles ikke funnet noen løsning på regjeringsspørsmålet, idet det hittil har vært umulig å finne noen som vil gjøre lageitjeneste. Departementene bestyres nu av fagsjefene, men disse arbeider hver for seg og danner ikke noe slags "administrasjonerad". De Jødeforfølgelsene vil sikkert ikke bidra til å gjøre situasjonen i Danmark lettere for tyskerne.

EN HYLDEST TIL DANMARK.

Vi citerer idag et utdrag av den danske dikter Kaj Munk, som nu sitter baklås og slå i tysk konsentrasjonsleir i Danmark, fra hans "Nytaarspredikten til hele Aaret":

".... Snøen smelter, Taugen forsvinder, foran os ligger et Land, der vil grønnes. Vi elsker det usigeligt. For det er Danmark. Vi elsker det for Rolfs Tappperhed, for Thyras Frønsyn, for Absalons Vikingekristendom, for Margrothes Udsyn og store Sjæl, for Christian den Fjerdes trofaste Virke, for den sørjydske Bondens Ædholdenhed og urelikelige Tro, for vor Mors vinterru Arbejdshænder og vor Elskedes Skøsommernatskys. Vi elsker det for dets østne friske Hovedstads Skyld, for Fyn, der saa pyntelig er noget helt for sig selv, og for Jylland, der ligger England. For alle de pludrende Småader og Havet, der er vort Kejserdømme fra Floden til Jordens Ende.

Og vi elsker dette Land for vore Digteres og Tenkernes Skyld, for Dalgas og Majorernes, for den danske Arbejdernes, han, der uden et knurre berer Dagens tunga Byrde på sin brede og solvbevidste Ryg, og for Landsoldaten, han som fra Svend Tveskægs Tid til Christian den Tiendes siger sin Vitterhed selv i Döden. Vi elsker det, fordi vore Børns Kinder er røde og runde, fordi det har lært os, at vi skal være gode ved Dyr og regne othvert Menneske for et Mennesko, fordi det har lagt hver eneste af os ind i Sjælen nordisk Ridderlighed og nordisk Afsky for Bödler .....